

Nr B 8

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 18 juni 1958 avlåten proposition, nr B 39, vilken hänvisats till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av protokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

dels med ändring av 1958 års förra riksdags beslut att till Prisrabatterning av smör å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor ävensom med godkännande av vad i propositionen föreslagits beträffande fortsatt prisrabatterning av smör under tiden augusti—november 1958 till *Prisrabatterning av smör* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 300 000 kronor,

dels antaga till propositionen fogade förslag till

- 1) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.,
- 2) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.,
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att intill utgången av regleringsåret 1958/59 uttaga rörliga införselavgifter för de fodermedel och andra produkter, som angivits i propositionen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av bestämmelserna om maximering av förmalningsavgiften i 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisreglering för råg och vete — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderlig för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: B 196 av herr *Bengtson m. fl.*, likalydande med II: B 260 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag till förbättrat stöd åt småbruket snarast förelägges riksdagen,

b) som riktlinje för åtgärderna till ökat avsättningsutrymme för smöret på hemmamarknaden uttala, att margarinkonsumtionen i vårt land i nuvarande läge icke må överstiga 80 miljoner kilogram per år räknat,

c) besluta om fullmakt för Kungl. Maj:t att under tiden augusti—november 1958 avskaffa den statliga prisrabatteringen av smör med 50 öre per kilogram och i stället vidtaga en höjning av regleringsavgiften å fettvaror utöver vad som föreslagits i motion II: B 247, därest i enlighet med vad i motionerna anförts marknadsläget i fråga om smörkonsumtionen så kan bedömas medgiva, samt

d) besluta anslå 2 000 000 kronor till undersöknings- och försöksverksamhet i fråga om framställning av s. k. smörolja i enlighet med vad i motionerna anförts;

2) I: B 189 av herr *Bengtson m. fl.*, likalydande med II: B 247 av herr *Hedlund m. fl.*, vari med anledning av här behandlade proposition yrkats,

a) att riksdagen måtte

dels besluta giva Kungl. Maj:t fullmakt att snarast genomföra sådan höjning av regleringsavgiften å fettvaror att detaljhandelspriset å margarin höjes med 50 öre per kilogram,

dels besluta, till förhållande av att nämnda margarinprishöjning medför ökade livsmedelskostnader, att varuskatten å socker från och med den 1 augusti 1958 icke vidare må utgå, samt

b) att vederbörande utskott måtte utarbета härför erforderligt författningsförslag;

3) I: B 197 av herr *Ewerlöf m. fl.*, likalydande med II: B 254 av herr *Hjalmarson m. fl.*, i vilka motioner yrkats,

a) att riksdagen vid behandling av berörda proposition måtte hos Kungl. Maj:t hemställa,

dels om utfärdande av kungörelse om följande ändring av 2 § i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående regleringen av införseln av fett råvaror och fettvaror m. m.

2 §.

För i — — — erläggas regleringsavgift.

Regleringsavgiften må ej sättas till högre belopp än en krona 50 öre för kilogram fett, olja eller fettsyra, varvid i fråga om varor, som upptagits under C i bilagan, avgiften skall avse den kvantitet fett eller olja som ingår i importvaran.

Vid förändring — — — sådan vara;

dels om bemyndigande för jordbruksnämnden att med stöd av nyssnämnda kungörelse vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i motionerna,

b) att riksdagen måtte uttala, att införselavgifter för kraftfoder och fodersäd bör vara av sådan storleksordning, att mjölk- och smör- samt

fläskproduktionen till den absoluta huvuddelen baseras på inhemsk foderproduktion;

4) I: B 173 av herr *Ewerlöf m. fl.*, likalydande med II: B 230 av herr *Hjalmarson m. fl.*, i vilka motioner hemställts,

a) att riksdagen måtte besluta avskaffa den extra skatten å socker från och med den 1 januari 1959 samt

b) att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till härför erforderliga författningsändringar;

5) I: B 198 av herr *Gustafsson m. fl.*, likalydande med II: B 256 av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr B 39 måtte beakta vad i motionerna anförts;

6) I: B 199 av herr *Hansson, Nils, m. fl.*, likalydande med II: B 259 av herr *Svensson i Ljungskile m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen vid propositionens behandling måtte besluta

a) att den i propositionen föreslagna höjningen av slaktdjursavgiften avväges så, att höjd slaktdjursavgift icke uttages för kalvar,

b) att någon höjning av förmalningsavgiften för löneförmalning vid bygdekvarnar icke företagas, samt

c) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att den år 1955 beslutade utredningen om möjligheterna att vinna ökad avsättning av svensk torrmjolk i utlandet måtte intensifieras och få en så allsidig inriktning som möjligt;

7) I: B 200 av herr *Karlsson, Fritiof, m. fl.*, likalydande med II: B 258 av herr *Svensson i Stenkyrka m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr B 39 till ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m. och av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost;

8) I: B 201 av herr *Ohlsson, Ebbe, m. fl.*, likalydande med II: B 257 av herr *Eliasson i Moholm m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen uttalar, att tillämpningen av de ändringar, som i propositionen nr B 39 föreslås i förordningarna den 7 juni 1956 (nr 406) och 10 juli 1947 (nr 378), begränsas till att omfatta Norrland och till Norrland gränsande delar av Svealand;

9) I: B 202 av herr *Persson, Helmer, m. fl.*, likalydande med II: B 255 av herr *Holmberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till propositionen nr B 39, måtte

a) avslå förslaget till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.,

b) avslå förslaget om rätt för statens jordbruksnämnd att, efter Kungl. Maj:ts medgivande, intill utgången av regleringsåret 1958/59 utlaga rörliga införselavgifter för de fodermedel och andra produkter, som angivits i propositionen,

c) avslå förslaget om bemyndigande för Kungl. Maj:t att — utan hinder av bestämmelserna om maximering av förmalningsavgiften i 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående pris-

reglering för råg och vete — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderlig för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning, samt

d) besluta att för budgetåret 1958/59 bevilja ett reservationsanslag av 30 miljoner kronor att disponeras för fördubbling av det extra mjölkpristillägget för Norrland.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till motionerna II: B 260, II: B 247, II: B 254, II: B 230, II: B 256, II: B 259, II: B 258, II: B 257 samt I: B 202.

De propositionen bifogade författningsförslagen är av följande lydelse:

Förslag
till
förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.

Häri genom förordnas, att 2 § förordningen den 7 juni 1956 angående mjölkavgift m. m. skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

1. Avgiften för mjölk skall utgå med det belopp, högst 3 öre för kilogram, som Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd bestämmer. Avgiften må, med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk, sättas till olika belopp inom skilda områden.

2. Avgiften för — — — under 1.

3. Vid erläggande — — — fastställda grunder.

4. Då särskilda — — — kunna efterskänkas.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1958.

Förslag
till
förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.

Häri genom förordnas, att 2 § förordningen den 3 juni 1955 angående slaktdjursavgift m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

Slaktdjurs- och kompensationsavgifternas belopp fastställas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av jordbruksnämnden. Vid bestämmande av slaktdjursavgiftens storlek skall iakttagas, att avgiften högst må utgöra

¹ Senaste lydelse, se SFS 1956:408.

vid *slakt*, räknat för hel kropp, för häst och för sådant nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, tjugu kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin femton kronor ävensom

vid *utförsel av levande djur* för häst och för sådant nötkreatur, som väger minst 300 kilogram, tjugu kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin femton kronor.

Slaktdjursavgift skall — — — icke erfordras.

Jordbruksnämnden äger — — — finnes skäligt.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1958.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost

Häri genom förordnas att 1 § förordningen den 10 juli 1947 om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna att särskild avgift (*utjämningsavgift*) skall upptagas för mjölk och grädde, som från mejeri levereras till annan än mejeri eller av mejeri användes för tillverkning av andra varor än smör, grädde och ost, ävensom för ost, tormjölk och kondenserad mjölk, som tillverkas vid mejeri eller levereras från mejeri till annan än mejeri. Utjämningsavgiften för mjölk och grädde, som från mejeri levereras till annan än mejeri, må därvid, med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk, sättas till olika belopp inom skilda områden.

Med mejeri — — — 1936 (nr 174).

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1958.

Inledning

I anledning av väckta motioner bemyndigade 1958 års riksdag (rskr. 287) Kungl. Maj:t att — i avvaktan på i jordbruksutskottets utlåtande 1958: 26 berörda förslag från Kungl. Maj:ts sida — under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör i huvudsaklig överensstämmelse med vad jordbruksutskottet föreslagit i nämnda utlåtande. Till Prisrabatterning av smör anvisade riksdagen dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

¹ Senaste lydelse, se beträffande rubriken SFS 1956: 409 och beträffande 1 § 1958: 190.

1957/58 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 5 700 000 kr., dels å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln ett förslagsanslag av 2 800 000 kr. Vidare bemyndigade årets förra riksdag Kungl. Maj:t att på sätt jordbruksutskottet förordat i omförmälda utlåtande av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1958/59 disponera 1 500 000 kr. för rabatter av smör till allmänna inrättningar.

I fråga om de förväntade förslag från Kungl. Maj:ts sida, som åberopats i nyssnämnda riksdagsbeslut, anförde jordbruksutskottet i sitt utlåtande i huvudsak följande.

För att vår nuvarande, i förhållande till avsättningsmöjligheterna överdimensionerade mjölkproduktion skall kunna anpassas till det faktiska behovet kräves enligt utskottet, att de nyss förordade (av riksdagen sedermera godtagna) eller andra ifrågakommande kortsiktiga åtgärder på förevarande område sammankopplas med åtgärder på längre sikt. Jordbruksnämnden har i skrivelse den 16 april 1958 till Kungl. Maj:t framhållit, att en lösning på längre sikt av de avsättningssvårigheter, som nu föreligger och som måste väntas komma att föreligga även i fortsättningen, endast kan erhållas genom en reduktion av kostammen i form av utslaktning. I anslutning härtill har nämnden begärt, att statsmedel ställes till förfogande för stöd till sådan utslaktning. I skrivelsen har emellertid understrukits, att frågan om de vägar, på vilka man bör söka få till stånd den avsedda utslaktningen, med hänsyn till frågans komplicerade natur behöver närmare övervägas. Enligt utskottets förmenande är det därför nödvändigt, att formerna för och konsekvenserna av en dylik utslaktning närmare utredes, innan ställning kan tagas till förslaget. Utskottet utgår från att de förslag till åtgärder, som jordbruksnämnden framlagt eller kan komma att framlägga, liksom även andra tänkbara utvägar, ingående prövas av Kungl. Maj:t, så att en för såväl samhället som jordbruket ändamålsenlig lösning av förevarande problem uppnås.

I nu ifrågavarande skrivelse till Kungl. Maj:t gav 1958 års förra riksdag även till känna, att den anslöt sig till vad jordbruksutskottet i sitt förenämnda utlåtande anført i anledning av motionerna I: 423 och II: 533 om användande av en del av det svenska smöröverskottet för den internationella hjälpverksamheten för barn. Härom anförde jordbruksutskottet i huvudsak följande.

I detta sammanhang vill utskottet även fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den i motionerna I: 423 och II: 533 gjorda framställningen om anvisande av ett belopp av 9 000 000 kr. att — med avlastande av det svenska smöröverskottet — användas i den internationella hjälpverksamheten för barn. Utskottet, som finner sistnämnda uppslag vara väl värt beaktande, förutsätter att Kungl. Maj:t upptager frågan om mjölkproduktens avsättning för internationell hjälpverksamhet till närmare övervägande vid utarbetandet av definitiva förslag angående smörproblemets lösning.

Slutligen anförde jordbruksutskottet, utan erinran från riksdagens sida, i sitt ifrågavarande utlåtande bl. a., att om riksdagen skulle upplösas före maj månads utgång, utskottet utgick från att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag i nu berörda hänseenden för den riksdag, som kunde väntas sammanträda i juni—juli månader.

I anslutning till riksdagens omförmälda beslut bemyndigade Kungl. Maj:t den 2 maj 1958 statens jordbruksnämnd att — därest Svenska mejeriernas riksförenings riksnotering för runmärkt smör sänktes med 2 kr. per kg — för smör, som under den tid, under vilken riksnoteringen låg minst 2 kr. per kg under noteringen per den 30 april 1958, dock längst t. o. m. utgången av juli månad 1958, från mejeri eller riksföreningen levereras för försäljning inom landet, utbetala prisrabatt med 50 öre per kg i huvudsaklig överensstämmelse med vad jordbruksutskottet anfört i sitt utlåtande i ärendet. Vidare har Kungl. Maj:t den 30 maj 1958, på förslag av jordbruksnämnden, utfärdat bestämmelser om rabatter av smör till allmänna inrättningar under tiden 1 juli—31 december 1958 samt ställt ett belopp av 1 500 000 kr. av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till förfogande för jordbruksnämnden för ifrågavarande rabatter.

I en till jordbruksdepartementet den 18 juni 1958 inkommen skrivelse har *statens jordbruksnämnd* avgivit förslag till fortsatta åtgärder för främjande av avsättningen av smör, m. m.

Inledningsvis anför jordbruksnämnden i sin skrivelse bl. a., att jordbrukets förhandlingsdelegation vid överläggningar med nämnden förklarar, att den icke kunde anse den av riksdagen vidtagna åtgärden innebära ett infriande av statsmakternas förpliktelser men att Svenska mejeriernas riksförening i samråd med delegationen och styrelserna för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet Landsbygdens folk beslutat att sänka partipriset på runmärkt smör med 1 kr. 50 öre per kg och att riksföreningen icke ville undandraga sig den tekniska medverkan, som erfordrades att effektuera riksdagens beslut om prisrabatter på smör. I överensstämmelse härmed sänktes enligt nämnden riksnoteringen å runmärkt smör den 5 maj 1958 från 6 kr. 35 öre till 4 kr. 35 öre per kg, av vilken prissänkning alltså jordbruket självt bär 1 kr. 50 öre per kg och 50 öre per kg kompenseras genom tillskott av allmänna medel.

Jordbruksnämnden anför vidare, att då riksdagens beslut om allmän prisrabatter på smör endast avser tiden till utgången av juli månad 1958, det är nödvändigt, att frågan om de åtgärder, som bör vidtagas för tiden därefter, underställs den inom kort sammanträdande riksdagen. Jordbruksnämnden anmäler, att den därför vid sammanträde den 13 juni 1958 med jordbrukets förhandlingsdelegation upptagit denna fråga. Vid sammanträdet har även behandlats vissa andra regleringsfrågor, vilka är av beskaffenhet att böra underställas riksdagens prövning och vilka likaledes är av brådskande karaktär. De av nämnden upptagna spörsmålen gäller, såvitt nu är i fråga, dels införande av möjlighet att differentiera vissa avgifter, vilka uttages i samband med mjölkregleringen, dels höjning av slaktdjursavgifterna, dels införande av rörliga avgifter beträffande vissa fodermedel, dels befogenhet för Kungl. Maj:t att i samband med eventuell tillämpning av den s. k. 6-procentregeln besluta om höjning av förmalningsavgiften för brödsäd.

Statens jordbruksnämnds skrivelse

Å s. 7—18 i propositionen har en närmare redogörelse lämnats för innehållet i jordbruksnämndens förut omförmälda skrivelse i ämnet. Utskottet hänvisar till sagda redogörelse.

Departementschefen

Departementschefen har anfört följande.

»I förevarande läge med viss överskottsproduktion på jordbruksområdet samt bland annat därav följande svårigheter att upprätthålla den avsedda inkomstlikställigheten mellan jordbruksbefolkningen och jämförbara yrkesgrupper och att tillförsäkra brukarna av mindre brukningsenheter en rimlig levnadsstandard måste det anses nödvändigt att vidtaga långsiktiga, effektiva åtgärder i syfte att anpassa produktionsresurserna efter avsättningsmöjligheterna i fråga om jordbruksvaror. Jag vill erinra om att det vid fastställandet år 1947 av riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken uttalades, att det ur det allmännas synpunkt framstår såsom angeläget, att den inhemska jordbruksproduktionen ej skall överstiga det totala avsättningsutrymmet minskat med en betryggande marginal mellan produktionen och den normala inhemska konsumtionen. För att förhindra att produktionen når över sagda gräns bör enligt 1947 års nyssberörda riksdagsbeslut bland annat olika rationaliseringsåtgärder genomföras, exempelvis sammanläggning av brukningsenheter, övergång till extensiv drift på vissa brukningsenheter och nedläggning av jordbruk på olämpliga ägor. Det uttalades i beslutet vidare, att i den mån en med dylika åtgärder uppnådd produktionsminskning — tillsammans med vad som kan åstadkommas genom en begränsning av importen av fodermedel — ej visar sig tillräcklig för att hålla produktionen inom avsedd ram staten bör direkt medverka till en produktionsbegränsning genom bidrag till plantering av skog på därtill lämpliga marker och liknande åtgärder.

Spörsmålet behandlades även av jordbruksprisutredningen i dess år 1954 avgivna betänkande (SOU 1954: 39). Utredningen framhöll bland annat att en framtida försämring av avsättningsmöjligheterna i utlandet för smör var sannolik, varvid ett läge kunde uppstå då ett betydande smöröverskott endast skulle kunna avsättas till mycket låga priser och svårigheter skulle föreligga att vidmakthålla inkomststandarden för jordbruksbefolkningen. Samtidigt pekade utredningen på att produktions- och konsumtionsutvecklingen överhuvudtaget medförde risker för ett betydande produktionsöverskott omkring år 1960. Enligt utredningens uppfattning borde en viss nedskärning av produktionen, sett på längre sikt, ligga i jordbruksbefolkningens eget intresse. En hastig nedskärning av jordbrukets produktionsvolym utan hänsyn till de för ögonblicket i produktionen bundna produktionsmedlen kunde dock

icke anses vara ekonomiskt motiverad. Begränsningen av produktionen fann utredningen böra åstadkommas genom en successiv minskning av produktionsunderlaget och en intensifierad strukturrationalisering. Utredningen ansåg det vara utomordentligt betydelsefullt såväl ur jordbrukets som samhällets synpunkt, att möjligheterna till dylik rationalisering tillvaratages. Därjämte borde det sett ur jordbrukets egen synvinkel vara angeläget, att frågan om överföring av jordbruksjord till skogsmark i fortsättningen bedömdes på annat sätt än som dittills i allmänhet skett.

Vad jordbruksprisutredningen uttalat i berörda spörsmål instämde föredragande departementschefen i huvudsak i vid framläggandet av propositionen 1955:198 angående den framtida utformningen av prissättningen på jordbrukets produkter. Departementschefen betonade, att förutsättningen för att man skall kunna uppehålla inkomstlikställighet mellan jordbruksbefolkningen och jämförliga befolkningsgrupper är — vid i stort sett oförändrad struktur på den internationella marknaden — på längre sikt, att inga pristryckande överskott uppkommer. För att undvika sådant överskott kunde en begränsning av jordbruksproduktionen bli påkallad. En nödig produktionsminskning borde enligt departementschefen främst åstadkommas genom en fortskridande yttre rationalisering av vårt jordbruk. Möjligheterna att överföra sämre jordbruksjord till skogsmark borde samtidigt uppmärksammas, varvid dock hänsyn borde tagas till de i varje trakt rådande förhållandena. Riksdagen biträdde vad föredragande departementschefen sålunda anförde.

I överensstämmelse med angivna riktlinjer för motverkande av överskottsproduktion inom jordbruket har jag under de senaste månaderna föranställt om ett flertal utredningar, syftande till en långsiktig anpassning av produktionsfaktorerna till avsättningsförhållandena under bibehållande av inkomstlikställighetskravet. Sålunda erhöll lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen den 21 mars 1958 i uppdrag att gemensamt utreda möjligheterna att åstadkomma ett snabbare överförande av sämre jordbruksjord till skogsmark samt att inkomma med icke blott av utredningen föranledda förslag utan även med en redogörelse för de åtgärder styrelserna vidtagit i nämnt syfte inom ramen för nuvarande befogenheter. I anledning härav har lantbruksstyrelsen i cirkulärskrivelse till lantbruksnämnderna lämnat vissa rekommendationer huru nämnderna i den löpande verksamheten skall kunna aktivt främja en rationell avjämning av brukningsenheternas åker- och betesområden genom överföring till skogsmark av olämpligt belägna och illa utformade, sämre dylika områden. Lantbruksnämnderna anmodas i skrivelsen verka för överföring av angivet slag i samband med nämndernas inköpsverksamhet, beviljandet av lånegarantier vid tillskottsköp, prövningen av frågor om förvärvstillstånd enligt jordförvärvslagen samt handläggandet av ärenden rörande inre rationaliseringsåtgärder såsom exempelvis stenröjning och torrläggning. Lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen har påbörjat dels undersökningar beträffande den nuvarande frekvensen i överförande av åker till skogsmark i landets olika delar och den fortsatta utvecklingen enligt jordägarnas och länsmyndigheternas bedömande, dels prövning av de tekniska

förutsättningarna att genomföra en intensifierad skogsplantering. Därefter kommer att ske överväganden i fråga om lämpliga författningsändringar samt rörande finansiering av skogsplantering, upplysningsverksamhet m. m. Förslag i anledning av de båda myndigheternas utredningsuppdrag torde kunna föreläggas 1959 års riksdag.

Såsom ett led i strävandena att uppnå en anpassning till de numera inträdda produktions- och avsättningsförhållandena inom jordbruket och samtidigt förbättra inkomstnivån för den inom näringen arbetande befolkningen uppdrogs genom beslut den 2 maj 1958 åt jordbruksanslagsutredningen att i samband med utredningens prövning av bidragsverksamheten med anlitan- de av medel ur anslaget till bidrag till jordbrukets rationalisering i samråd med lantbruksstyrelsen verkställa en allmän översyn av bestämmelserna rörande statligt stöd till jordbrukets inre rationalisering m. m. i syfte att dessa bestämmelser skall erhålla en fullt tidsenlig inriktning. Enligt vad jag erfarit bedrivs detta utredningsarbete i sådan takt att ett betänkande i ämnet kan beräknas föreligga instundande höst.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 maj 1958 tillkallade jag samma dag särskilda sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande jordförvärvs-, bolagsförbuds- och uppsiktslagstiftningen. Jämlikt direktiven för utredningen bör de sakkunniga vid sin översyn av omfördälda lagar beakta icke blott erfarenheterna av gällande lagstiftning på berörda områden utan även — och främst — de betydande förändringar som under senare år skett beträffande jordbrukets struktur och produktionsförhållanden. Näringens tendenser i fråga om den framtida utvecklingen i sistnämnda båda hänseenden skall givetvis också uppmärksammas av de sakkunniga och av dem läggas till grund för de kommande förslagen. I utredningsdirektiven uttalas, att det ligger i såväl samhällets som den enskildes intresse, att en ekonomiskt riktig användning av landets marktillgångar uppnås men att det ekonomiska betraktelsesättet icke får undanskymma de sociala och befolkningspolitiska aspekter, varpå jordlagstiftningen i allmänhet grundats, och ej heller önskemålet att förhindra uppenbara spekulationsköp. Med hänvisning till den relativt snabba produktionsutvecklingen inom vårt jordbruk och de på senaste tid försämrade avsättningsmöjligheterna i utlandet förklaras det i direktiven vara lämpligt, att de sakkunniga skyndsamt prövar frågan, huruvida man med beaktande av nyssnämnda aspekter kan genom jämkningar i lagstiftningen bidra till att motverka den negativa inverkan på jordbruksnäringens räntabilitet och på jordbrukarnas inkomststandard, som sagda produktions- och avsättningsförhållanden medför. Om resultatet av de sakkunnigas behandling av sistnämnda spörsmål så motiverar, anses delbetänkande böra framläggas med förslag till snara lagändringar. Den nuvarande jordförvärvslagens giltighetstid utlöper den 30 juni 1962.

Slutligen vill jag omnämna, att lantbruksstyrelsen i skrivelse den 12 maj 1958 anmält, att inom verket pågår vissa undersökningar rörande möjligheterna att effektivisera lantbruksnämndernas organisation och verksamhet,

särskilt i fråga om storleksrationalisering och arronderingsförbättring av jordbruks- och skogsfastigheter, ävensom rörande därmed sammanhängande frågor. Förslag i anledning av dessa undersökningar kommer styrelsen att framlägga i sin anslagsskrivelse för budgetåret 1959/60.

Givetvis skall arbetet inom samtliga förenämnda utredningar samordnas så långt möjligt, ehuru vissa av utredningsförslagen förväntas föreligga vid en betydligt senare tidpunkt än de övriga.

Inom jordbruksdepartementet pågår vidare arbetet med utformningen av det särskilda stödet till småbruket. Då dessa överväganden sammanhänger med utformningen av jordbrukspolitiken på längre sikt kommer förslag senare att framläggas för riksdagen.

Vad härefter angår frågan om mera kortsiktiga åtgärder i avsikt att vidga avsättningsutrymmet för smör, vill jag anföra följande.

Såsom framgår av den förut återgivna, av statens jordbruksnämnd lämnade redogörelsen har den i början av maj 1958 företagna sänkningen av priset på smör åstadkommit en väsentlig ökning av smörförsäljningen. Huruvida smörkonsumtionen kommer att stabiliseras på den enligt undersökningen i slutet av maj uppnådda nivån torde emellertid, såsom jordbruksnämnden påpekat, av olika skäl ännu vara för tidigt att uttala sig om. Av den av jordbruksnämnden lämnade redogörelsen för bland annat marknadsläget för smör framgår vidare, att en icke obetydlig osäkerhet föreligger även i fråga om utvecklingen av flera faktorer av väsentlig betydelse vid bedömningen av de skilda åtgärder, som kan bli aktuella med hänsyn till avsättningsförhållandena på mjölkområdet. Det torde även böra beaktas, att enligt vissa bedömanden det internationella läget på smöravsättningens område får anses ha passerat bottenivån och att tecken på någon ljusning i fråga om nämnda avsättning enligt dessa bedömanden kan skönjas. Enligt mitt förmenande kan ej heller göras gällande att exporten under den tilländalupna perioden varit omöjliggjord. Den erfarenhet, som hittills vunnits, har också givit vid handen, att det är möjligt att avsevärt öka avsättningsutrymmet för smör genom en kraftig sänkning av priset på denna vara utan att en genom statliga åtgärder åstadkommen höjning av margarinpriset behöver tillgripas. Med hänsyn till vad som sålunda förebragts i ärendet och i avvaktan på utvecklingen fram till hösten har jag i likhet med jordbruksnämnden funnit det önskvärt, att någon ändring nu icke företages i den form för stöd åt smörkonsumtionen, som i enlighet med beslut av 1958 års förra riksdag för närvarande tillämpas. Enligt min uppfattning har den väg, som valts att minska prisspanningen mellan smör och margarin och som samtidigt inneburit en betydande sänkning av matfettskostnaderna utan att just därigenom jordbrukets inkomststandard försämrats, såväl av ekonomiska som psykologiska skäl starkt bidragit till det goda resultat för smöravsättningen som de å prisområdet vidtagna åtgärderna medfört.

Den under de senare åren inträdande realprisförsämringen för stora delar av jordbruket har medfört en förstälilig oro på jordbrukarhåll. Sedan maj

månad ligger jordbruksnämndens reella producentprisindex under 94 enheter. Såsom nämnden anfört kan förmodas, att den s. k. 6-procentregeln kommer att utlösas instundande höst. Med hänsyn till de åtgärder, som med anledning därav kan behöva genomföras — såsom hittills under beaktande av de överenskommelser som träffats angående jordbrukets prissättning — synes de ställningstaganden, som nu måste göras på det kortsiktiga planet, icke böra sträcka sig längre än att i huvudsak avse de närmaste månaderna.

Jag finner mig därför böra förorda, att — i enlighet med jordbruksnämndens förslag — den för maj—juli månader 1958 beslutade prisrabatteringen av smör på oförändrade villkor utsträcker att gälla även för tiden augusti—november 1958. Kostnaderna för denna prisrabattering har av jordbruksnämnden beräknats till 12 500 000 kronor, varav cirka 200 000 kronor hänförs till merkostnader för juli månad 1958. Mot denna beräkning har jag intet att erinra. Därest förslaget godkännes, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bemyndiga jordbruksnämnden att för smör, som under den tid, under vilken Svenska mejeriernas riksförenings riksnoter för runmärkt smör ligger minst 2 kronor per kilogram under noteringen per den 30 april 1958, dock längst till och med utgången av november månad 1958, från mejeri eller riksföreningen levereras för försäljning inom landet, utbetala prisrabatt med 50 öre per kilogram i huvudsaklig överensstämmelse med de regler, som nu gäller för denna rabattering. Jordbrukets förhandlingsdelegation har enligt vad jordbruksnämnden anmält i sin skrivelse förklarat, att jordbruket är villigt att tekniskt medverka till genomförande av en fortsatt prisrabattering å smör.

Som förut anförts har 1958 års förra riksdag för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor till prisrabattering av smör under juli månad 1958. Beslutet har i statsverkspropositionen B år 1958 anmälts för den nu sammanträdande riksdagen. Hos denna torde Kungl. Maj:t, med ändring av sagda beslut, böra hemställa om anvisande av $(12\,500\,000 + 2\,800\,000 =) 15\,300\,000$ kronor till prisrabattering av smör. I detta sammanhang kan här anföras, att en minskning av margarinkonsumtionen betyder en inkomstminskning för staten.

Med hänsyn till den ståndpunkt, som jag sålunda intagit i fråga om det fortsatta stödet till smörkonsumtionen, föranleder vad jordbruksnämnden anfört angående åtgärder för en reduktion av mjölkproduktionen i detta sammanhang icke något uttalande från min sida. Emellertid måste såsom jag tidigare utvecklat en anpassning av denna produktion till en naturlig efterfrågan i jordbruksbefolkningens eget intresse komma till stånd. Härvidlag är att uppmärksamma, att ett icke obetydligt inhemskt avsättningsutrymme för ökad köttproduktion förefinnes. Sagda utrymme kan för innevarande produktionsår beräknas till cirka 20 procent av den totala köttproduktionen i landet.

I samband med den uppkomna situationen på smörmarknaden har även frågan om en ändring av grunderna för den interna utjämnin

av intäkterna från olika grenar av mejerirörelsen aktualiserats och gjorts till föremål för en särskild utredning inom mejerihanteringen. Jordbruksnämnden har framhållit som angeläget, att vid den ändring av utjämningsförfarandet, som kan bli resultatet av sagda utredning, beaktas önskemålen att få till stånd en sådan lokalisering av mjölkproduktionen, att de stora konsumtionsorternas behov av konsumtionsmjölk kan tillfredsställas utan alltför långa transporter. Dessa önskemål kan tillgodoses genom en allmän minskning av den avgiftsbelastning å konsumtionsmjölken, som sker genom utjämningsförfarandet. För vissa områden kan det emellertid enligt jordbruksnämndens mening vara önskvärt att därutöver åstadkomma en förbättring av konsumtionsmjölkens lönsamhet. Nu gällande förordningar om utjämningsavgift å mjölk, grädde och ost samt om mjölkavgift medger emellertid icke en dylik differentiering. Såsom jordbruksnämnden med biträdande av jordbrukets förhandlingsdelegation föreslagit, bör emellertid möjligheter till differentiering av utjämningsavgifterna å mjölk och grädde samt av mjölkavgiften skapas. Jag förordar därför, att i berörda författningar införes bestämmelser om att nämnda avgifter, med hänsyn till lokala olikheter i betingelserna för produktionen eller avsättningen av mjölk, må sättas till olika belopp inom skilda områden.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.* samt till *förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost*, vilka torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Sedan början av år 1957 har slaktdjursavgifterna uttagits med de enligt gällande förordning angående slaktdjursavgift högsta tillåtna beloppen. De influtna avgiftsmedlen har enligt jordbruksnämnden helt använts för täckande av exportförluster för fläsk. Till följd av att fläskproduktionen ökat starkt och fläskpriserna på exportmarknaderna fallit, har exportförlusterna emellertid blivit betydligt större än vad man räknade med, när de nu gällande högsta beloppen för slaktdjursavgifterna fastställdes. Jordbruksnämnden har under sådana förhållanden funnit det nödvändigt att föreslå en sådan höjning av dessa avgifter, som erfordras för att täcka exportförlusterna.

Mot bakgrunden av det anförda förordar jordbruksnämnden med tillstyrkande av jordbrukets förhandlingsdelegation, att de högsta belopp, som får uttagas i form av slaktdjursavgift, höjes för nötkreatur med en lägsta vikt av 150 kilogram och för häst från 15 till 20 kronor samt för nötkreatur med lägre vikt och för svin från 8 till 15 kronor, allt räknat för hel kropp efter nedslaktningen. Beträffande avgifterna vid utförsel av levande djur förordar jordbruksnämnden en motsvarande höjning från 15 till 20 kronor för sådant nötkreatur, som väger minst 300 kilogram, och för häst samt från 8 till 15 kronor för nötkreatur med lägre vikt och för svin.

De sålunda föreslagna högsta slaktdjursavgifterna finner jag mig böra godtaga.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.* Förslaget torde böra föreläggas riksdagen för antagande.

Enligt beslut av 1958 års förra riksdag (prop. 1958:122; JoU 24; rskr. 285) har Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden medgivits att — i enlighet med vissa riktlinjer — för stöd åt fodersädsexport använda avgiftsmedel, som internt upptages inom jordbruket inom ramen för jordbruksregleringen. Det torde få erinras om att anledningen till att nämnda medgivande lämnades var dels utvecklingen av priserna på och marknadsläget för fodersäd och animalieprodukter under vintern 1957—1958, dels den ökning av animalieproduktionen, som kunde bli en följd av den stora fodersädsskörd år 1958, som kunde förväntas vid normalt utbyte per arealenhet. Med hänsyn till utvecklingen sedan vintern 1957—1958 i fråga om avsättningen av överskott av animalieprodukter är det nu än mer angeläget att skapa ytterligare möjligheter att dämpa överproduktionen av animalier. I detta syfte har jordbruksnämnden i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation föreslagit, att nämnden skall bemyndigas att intill utgången av regleringsåret 1958/59 uttaga rörliga införselavgifter även för andra fodermedel än majs och oljekraftfoder (däri inbegripet malt samt mjöl och gryn av korn och havre). Förslaget bör enligt min mening godtagas. Rörliga införselavgifter torde därvid böra tillämpas för följande varor (inom parentes anges statistiskt nummer), nämligen havre (170), korn (178), hirs och sorghum (181:1—2), havremjöl (182), kornmjöl (186:1), mjöl av hirs och sorghum (183:3), havregryn (187), korngryn (190:2), gryn av hirs och sorghum (190:4), kli med undantag av mandelkli (191—193, 194:2), malt, även krossat (195) och melass (289) samt de under rubriken kreatursfoder, ej särskilt nämnt, med undantag av kreatursfoder av animaliskt avfall samt mineralfodermedel upptagna varugrupperna: gluten- och melassfoder (367—368) och annat: andra slag (372:3).

Därest riksdagen ej har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i berörda ämne.

Jordbruksnämnden har i sin omförmälda skrivelse även hemställt, att Kungl. Maj:t måtte inhämta riksdagens medgivande att höja förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderligt för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning. Till stöd för sin framställning har jordbruksnämnden åberopat bland annat, att man redan nu med mycket hög grad av sannolikhet kan räkna med att nyssnämnda spärregel kommer att utlösas senast då jordbruksnämndens producentprisindex för september 1958 fast-

ställt och troligen redan en månad tidigare. Vid dessa tidpunkter liksom senare uppstår emellertid betydande administrativa och praktiska svårigheter att genomföra en justering eller efterreglering av odlarpriserna för brödsäd, vilka med hänsyn till marknadsförändret av skörden måste fastställas senast i början av augusti. Genom det av jordbruksnämnden föreslagna förslaget skulle det bli möjligt att vid de förhandlingar om justering av priserna på jordbruksprodukter, som skall äga rum, därest 6-procentregeln träder i tillämpning, utan retroaktiv verkan justera även brödsädspriserna. Enligt förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisregleringen för råg och vete skall förmalningsavgiften utgå med ett belopp av högst 5 kronor per deciton, vilket belopp redan uttages.

Med hänsyn till vad som anförts i förevarande fråga finner jag mig böra biträda jordbruksnämndens hemställan. Jag förordar sålunda, att hos riksdagen inhämtas bemyndigande för Kungl. Maj:t att — utan hinder av den i nyssnämnda förordning angivna maximeringen — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan befinnas erforderlig för att genomföra lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning.

Såsom redan omnämnts i det föregående uttalade jordbruksutskottet i sitt utlåtande 1958: 26, att det funnit ett motionsvis framfört förslag att 9 000 000 kronor skulle anvisas för att — med avlastande av det svenska smöröverskottet — användas i den internationella hjälpverksamheten för barn vara värt beaktande. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle upptaga frågan om mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet till närmare övervägande vid utarbetande av definitiva förslag angående smörproblemets lösning. Emot vad utskottet sålunda anført hade riksdagen intet att erinra.

I anledning av såväl förenämnda uttalanden från jordbruksutskottets sida som aktioner inom och utom landet för att Sverige skall bistå nödlidande i andra stater med bland annat livsmedel har jag låtit företaga undersökningar beträffande möjligheterna att avsätta svenska mjölkprodukter i internationell hjälpverksamhet. Kontakter har tagits med organisationerna Rädda Barnen, Röda korset, UNICEF och UNRWA. Härvid har framgått att hjälpbehovet är utomordentligt stort men att samtidigt inte blott ekonomiska utan också tekniska och politiska svårigheter att fylla sagda behov föreligger. De tekniska problemen sammanhänger med möjligheterna att inordna mjölkprodukterna i de matvanor, som råder bland de behövande befolkningsgrupperna, samt att distribuera dem så, att de kan konsumeras i ett smakligt skick. De politiska problemen är framförallt handelspolitiska. Åtskilliga länder hindrar import av ifrågavarande slag av produkter eller söker exportera sådana, fastän inom deras gränser finnes grupper, som företer ett stort hjälpbehov. Särskilt stora svårigheter föreligger i angivna hänseenden beträffande smör. Av denna vara kan uppskattningsvis 500 ton årligen avsät-

las genom hjälpverksamhet inom Europa. En nämnvärd utvidgning av den internationella hjälpverksamheten kan emellertid icke åstadkommas enbart på basis av smör utan i densamma måste även ingå ökade mängder andra livsmedel för att näringsmässigt balanserade måltider skall kunna beredas de hjälpbehövande.

I varmare länder användes en av smör och kärnmjolk framställd produkt, s. k. smörolja (ghee). Det har anmälts, att ett årligt behov beräknat till 4 000 à 5 000 ton finnes av denna vara i flyktinglägren i de arabiska länderna. För närvarande saknas dock i vårt land erforderlig utrustning för framställning av smörolja. Undersökningar om framställningsmetoder uppges pågå men någon produktion i större skala synes ej möjlig förrän under nästkommande år.

En mjolkprodukt, som visat sig väl lämpad för internationella hjälpsändningar, är den feta torrmjölken. Denna kan på grund av sin allsidiga sammansättning användas i utspisning även utan samband med andra livsmedel. Den kokta smak, som vidlåder vissa kvaliteter, spelar ingen negativ roll vid hjälpverksamhet i varmare länder, där mjölken ändock regelbundet kokas. Torrmjölken är enkel att distribuera. Viss övervakning kräves dock vid utspisningen, så att tillblandade kvantiteter ej får stå och surna. En sådan övervakning torde kunna garanteras av hjälporganisationerna.

De kvantiteter fet torrmjolk, som kan förbrukas i hjälpverksamheten, är enligt uppgift från hjälporganisationerna mycket betydande. Avgörande för vilka mängder av varan Sverige kan bidra med är ej endast vilka ekonomiska resurser som ställes till förfogande för ändamålet utan även vilken produktionskapacitet vid de befintliga anläggningarna för framställning av torrmjolk, som utöver kommersiella behov kan disponeras för tillverkningen. Den totala lediga kapaciteten inom landet uppges för närvarande vara något mer än 15 000 ton per år. Då emellertid en stor del av denna kapacitet är förlagd till de delar av året, då mjölkinvägningen huvudsakligen måste disponeras för framställning av konsumtionsmjolk, torde den i realiteten tillgängliga kapaciteten begränsa sig till 5 000 à 8 000 ton per år. Då torrmjölken innehåller cirka 25 procent fett motsvarar dessa kvantiteter 1 500 à 2 400 ton smör. Exportpriset fob för fet torrmjolk uppgår nu till cirka 2 kronor per kilogram.

Med utgångspunkt från de uppgifter, varför jag nyss redogjort, har jag funnit att möjligheterna att vinna ökad avsättning av svenska mjolkprodukter genom utvidgad internationell hjälpverksamhet för närvarande är starkt begränsade. De förefintliga möjligheterna bör dock enligt min uppfattning tillvaratagas. Hjälpverksamheten torde därvid böra så gott som helt inriktas på sändningar av fet torrmjolk. På grund av de säsongmässiga växlingarna i den inhemska mjölkinvägningen och den ringa produktionskapacitet, som står till förfogande för ökad tillverkning av torrmjolk, kan hjälpsändningarna av denna produkt antagas kunna under en höst- och vintersäsong omfatta högst 2 000 ton. Kvantitetsangivningen är mycket ungefärlig och kan icke närmare preciseras förrän mera ingående förhandlingar ägt rum med

de svenska och internationella hjälporganisationerna, i vars regi verksamheten bör bedrivas, ävensom med torrmjölkproducenterna.

Enär beredningen av förevarande spörsmål ännu icke är avslutad, kan några förslag icke nu föreläggas riksdagen.»

Utskottet

Vad först angår den av departementschefen lämnade redogörelsen beträffande det förberedelsearbete som — för fullföljande av principbeslut och principiella uttalanden vid tidigare riksdagar — för närvarande bedrivs för framläggande av förslag syftande till mera långsiktiga åtgärder på jordbrukspolitikens område, så föranleder densamma icke några särskilda uttalanden från utskottets sida. Dock vill utskottet understryka önskvärdheten av att en proposition rörande det framtida stödet åt landets småbrukare snarast förelägges riksdagen.

Då utskottet härefter övergår till de mera kortsiktiga åtgärder som i förevarande proposition föreslås för att stärka avsättningsmöjligheterna i fråga om smör, utgår utskottet vid sin bedömning av förslagen — liksom departementschefen gjort vid deras utformande — från att den s. k. 6-procentregeln kommer att träda i funktion i början av instundande höst. Vid de prisjusteringar som därvid kommer att äga rum, måste marknadsläget för jordbrukets skilda produkter bli föremål för särskild prövning och jämningsarna av mittprisnivåerna och prisgränserna anpassas därefter. Med hänsyn härtill finner utskottet det lämpligt att, såsom departementschefen förordat, de fortsatta åtgärderna rörande smöravsättningen nu endast ges giltighet till och med november månad i år. Ävenså anser utskottet det lämpligt att dessa åtgärder får enahanda innebörd som de under tiden maj—juli tillämpade.

Utskottets skäl för den sålunda intagna ståndpunkten är i huvudsak följande. Det råder allmän enighet om att ett avbrytande av subventioneringen av smöret efter utgången av juli skulle medföra svårartade verkningar i fråga om möjligheterna att finna tillräcklig avsättning för sagda vara. Subventioneringen bör därför enbart av denna orsak fortgå under de närmaste månaderna. Till detta kommer att den försöksperiod, varunder subventioneringen i kombination med den skedda prisänkningen bör prövas som medel att vidga avsättningsutrymmet för smör, väsentligt förlänges med påföljd att resultatet blir mera vägvisande. Detta skulle ej bli fallet om i överensstämmelse med framförda motionsyrkanden vid sidan av subventioneringen även en höjning av margarinpriset genomföres. En dylik ändring skulle för övrigt icke medföra någon påtaglig ekonomisk förbättring för den jordbrukande befolkningen. Av betydelse för utskottets ställningstagande är vidare, att de i propositionen föreslagna åtgärderna måste antagas bli tillräckliga för att tillgodose kraven på avsättningsmöjligheter för smöret under ifrågakvarande tid. Utskottet bedömer det sålunda icke vara erforderligt

att i enlighet med förenämnda motionsyrkanden vid sidan av subventioneringen förorda en margarinprishöjning i avsikt att ytterligare öka sistnämnda möjligheter.

Utifrån sagda ståndpunkt tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att 15 300 000 kronor skall anvisas för fortsatt prisrabatterning av smör under tiden augusti—november 1958 samtidigt som utskottet avstyrker bifall till motionerna I: B 189 och II: B 247, I: B 197 och II: B 254 samt I: B 196 och II: B 260 i här behandlade delar. Av utskottets ställningstagande följer att utskottet även avstyrker det i motionerna I: B 173 och II: B 230 samt I: B 189 och II: B 247 framförda yrkandet, att varuskatten på socker skall avskaffas för att kompensera genom en margarinprishöjning stegrade levnads-kostnader.

I motionerna I: B 196 och II: B 260 har hemställts, att riksdagen måtte göra ett uttalande av innebörd att margarinkonsumtionen i landet i nuvarande läge icke må överstiga 80 miljoner kilogram per år räknat. Utskottet, vilket i förevarande situation icke vill göra några principiella uttalanden, som skulle vare sig skärpa eller mildra statsmakternas åtaganden gentemot jordbruket, avstyrker motionerna i denna del.

Sistnämnda motioner innehåller jämväl ett yrkande att 2 000 000 kronor skall anvisas till undersöknings- och försöksverksamhet i fråga om framställning inom landet av s. k. smörolja. Dylik olja synes i viss utsträckning kunna exporteras till utlandet, bland annat i samband med internationell hjälpverksamhet. Tekniska förutsättningar för framställning av smörolja finnes dock ej nu i nämnvärd mån vid svenska mejerier. Enligt utskottets uppfattning är det önskvärt, att möjligheterna att även på här berörda sätt finna avsättning för våra fettvaror tillvaratages. Emellertid torde för närvarande praktiska hinder föreligga för statlig medverkan till ett så omfattande forskningsarbete som i motionerna avsetts. Utskottet har sig bekant, att utredningar pågår om förutsättningarna för en sådan medverkan. I avvaktan på utredningarnas slutförande bör någon medelsanvisning ej ske på sätt motionärerna föreslagit, varför utskottet avstyrker yrkandet i fråga.

För närvarande äger inom statens jordbruksnämnd en särskild utredning rum beträffande bland annat den framtida avsättningen av mjölk och mjölkprodukter, varvid även prövas möjligheterna att öka försäljningen till utlandet av svensk torrmjök. Jordbruksnämnden anlitar för ändamålet särskilda sakkunniga och experter. I likhet med motionärerna i motionerna I: B 199 och II: B 259 vill utskottet framhålla betydelsen av att detta utredningsarbete intensifieras och får en så allsidig inriktning som möjligt samt förutsätter, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder i angivna syfte.

Vad departementschefen i propositionen uttalat rörande mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet föranleder intet annat uttalande från utskottet än att utskottet betonar angelägenheten av att de förslag som må framkomma ur pågående undersökningar och överläggningar så snart ske kan framläggas för riksdagen.

I propositionen har återgivits vad jordbruksnämnden i sin skrivelse av den 16 juni 1958 anfört angående åtgärder i syfte att åstadkomma viss omställning från mjölkproduktion till köttproduktion. Vad nämnden anfört i ämnet har icke föranlett något ställningstagande från departementschefens sida. Ej heller utskottet finner skäl därtill. Liksom departementschefen vill likväl utskottet erinra om det utrymme som för närvarande finnes för ökad inhemsk avsättning av kött ävensom om att en anpassning av såväl mjölk- som köttproduktionen efter avsättningsmöjligheterna givetvis ligger i jordbruksbefolkningens eget intresse.

På grundval av förslag från jordbruksnämnden har i propositionen förordats ändringar i vissa författningar på jordbruksregleringens område. Sålunda föreslås sådan ändring i 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m. samt i 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost att möjligheter skapas till differentiering av angivna avgifter. Syftet med författningsändringarna är att uppnå en jämkning av grunderna för den interna utjämningen av intäkterna från olika grenar av mejerirörelsen, varvid samtidigt beaktas önskemålet att genom avgiftsdifferentieringen åstadkomma sådan lokalisering av mjölkproduktionen, att de stora konsumtionsorternas behov av konsumtionsmjölk kan tillfredsställas utan alltför långa transporter. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag men vill dock som sin mening uttala, att Kungl. Maj:t bör tillse att vid bestämmandet av de differentierade avgifterna hänsyn tages till de speciella produktionsbetingelserna i Norrland och jämförbara produktionsområden ävensom till nödvändigheten av att totalproduktionen av mjölk icke i nuvarande läge stimuleras att öka. Att, såsom i motionerna I: B 201 och II: B 257 föreslagits, begränsa tillämpningen av de ändrade författningarna enbart till Norrland och därtill gränsande delar av Svealand kan utskottet likväl ej förorda.

Propositionens förslag om ändring i 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m. kan utskottet tillstyrka. Med denna författningsändring åsyftas en höjning av sistnämnda avgifter så att erforderliga medel erhålles för täckande av förlusterna i samband med den nu stora exporten av fläsk. Då det, enligt vad som upplysts för utskottet, för närvarande är antagligt att tillräckligt belopp kommer att inflyta utan uttagande av höjd slaktdjursavgift för kalvar, förutsätter utskottet att så ej kommer att ske såvida ej ett ytterligare förstärkt medelsbehov gör detta nödvändigt. Såväl underskottsproduktionen av kött som behovet av att minska mjölköverskottet motiverar, såsom påpekats i motionerna I: B 199 och II: B 259, att en ökad gödkalvuppfödning icke motverkas genom en ej ändamålsenlig avvägning av slaktdjursavgifterna.

Såsom ett led i strävandena att dämpa överskottsproduktionen av animalier framlägges i propositionen förslag om att Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, jordbruksnämnden skall bemyndigas att intill

utgången av regleringsåret 1958/59 uttaga rörliga införselavgifter även för andra fodermedel än majs och oljekraffoder, för vilka sistnämnda fodermedel dylika avgifter redan nu kan tillämpas. Emot detta förslag har utskottet intet att invända. Utskottet utgår därvid från att Kungl. Maj:t kommer att tillse att bemyndigandet utnyttjas på sådant sätt att svårigheter för handeln med fodermedel i möjligaste mån undviks.

I propositionen har slutligen hemställts om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utan hinder av nu gällande bestämmelser om maximering av förmalningsavgiften höja densamma, därest så befinnes erforderligt för att åstadkomma lämplig ändring av brödsädspriserna i samband med ett antagligt ikraftträdande av den s. k. 6-procentregeln. På de skäl härför jordbruksnämnden anfört och som återgivits i propositionen förordar utskottet, att det sålunda begärda bemyndigandet lämnas. Samtidigt avstyrker utskottet det i motionerna I: B 199 och II: B 259 gjorda yrkandet, att en höjning av förmalningsavgiften icke skall avse löneförmalning vid bygdekvarnar.

Det i motionerna I: B 202 och II: B 255 framförda förslaget, att ett reservationsanslag å 30 000 000 kronor skall anvisas för fördubbling av det extra mjölkpristillägget för Norrland, finner utskottet icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, med ändring av 1958 års förra riksdags beslut att till Prisrabattering av smör å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor ävensom med godkännande av vad i det föregående föreslagits beträffande fortsatt prisrabattering av smör under tiden augusti—november 1958, till *Prisrabattering av smör* å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 300 000 kronor;

B. att riksdagen må avslå motionerna I: B 189 och II: B 247 samt I: B 197 och II: B 254, såvitt motionerna avser höjning av regleringsavgiften å fettvaror med 50 öre per kilogram;

C. att motionerna I: B 197 och II: B 254, såvitt de avser bemyndigande för statens jordbruksnämnd att med stöd av vederbörande författning vidtaga den ändring av regleringsavgiften å fettvaror som angivits i motionerna, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt de avser fullmakt för Kungl. Maj:t att under tiden augusti—november 1958 avskaffa den statliga prisrabatteringen av smör med 50 öre per kilogram och i stället vidtaga en höjning av regleringsavgiften å fettvaror utöver vad som föreslagits i mo-

tionerna I: B 189 och II: B 247, därest i enlighet med vad i motionerna anförts marknadsläget i fråga om smörkonsumtionen så kan bedömas medgiva, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att riksdagen må avslå motionerna I: B 173 och II: B 230 ävensom I: B 189 och II: B 247, såvitt de avser avskaffande av varuskatten på socker;

F. att motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt de avser hemställan att riksdagen måtte som riktlinje för åtgärderna till ökat avsättningsutrymme för smöret på hemmamarknaden uttala, att margarinkonsumtionen i vårt land i nuvarande läge icke må överstiga 80 miljoner kilogram per år, icke må av riksdagen bifallas;

G. att riksdagen må avslå motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt de avser anvisande av ett anslag av 2 000 000 kronor till undersöknings- och försöksverksamhet i fråga om framställning av s. k. smörolja;

H. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 200 och II: B 258 ävensom I: B 201 och II: B 257 antaga förut omförmälda förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) angående mjölkavgift m. m.,

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost;

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 202 och II: B 255, såvitt nu är i fråga, antaga förut omförmälda förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m.;

J. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: B 202 och II: B 255 ävensom I: B 197 och II: B 254, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att intill utgången av regleringsåret 1958/59 uttaga rörliga införselavgifter för de fodermedel och andra produkter, som angivits i det föregående;

K. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: B 202 och II: B 255 ävensom I: B 199 och II: B 259, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av bestämmelserna om maximering av förmalningsavgiften i 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestäm-

meler angående prisreglering för råg och vete — förordna om höjning av förmalningsavgiften i den omfattning, som kan finnas erforderlig för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning;

L. att motionerna I: B 202 och II: B 255, såvitt de avser anvisande av ett reservationsanslag av 30 000 000 kronor att disponeras för fördubbling av det extra mjölkpristillägget för Norrland, må av riksdagen avslås;

M. att motionerna I: B 196 och II: B 260, I: B 198 och II: B 256 ävensom I: B 199 och II: B 259, såvitt de ej besvarats i det föregående, icke må någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 juli 1958

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg, Lage Svedberg, Jon Jansson, Bertil Andersson, Eskilsson, Hjalmar Nilsson, Nils Hansson, Hermansson, Johan Persson och Sundin;

från andra kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson* i Dädesjö, Hægglom, Svensson i Ljungskile, Jonsson i Strömsund, Sköld, Lindström, Rimås, Eliasson i Moholm och Carbell*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilt yttrande

av herrar *Nils Hansson, Johan Persson, Svensson* i Ljungskile och *Rimås*, som anförde:

»När frågan om åtgärder till stöd för det svenska smörets avsättning på hemmamarknaden senast behandlades av riksdagen den 28 april i år förelåg inget förslag från regeringens sida. Jordbruksutskottets utlåtande grundade sig på ett antal motioner som väckts med stöd av 55 § riksdagsordningen. Dessa motioner anslöt å sin sida till en skrivelse från jordbruksnämnden av den 16 april, vari nämnden hos Kungl. Maj:t hemställt om en sådan höjning av regleringsavgiften på fettråvaror och fettvaror att minutpriset på margarin kunde höjas med 50 öre per kg. Det meddelades i jordbruksnämndens skrivelse att jordbrukets förhandlingsdelegation gått med

på att sänka smörpriset med 1 krona 50 öre om margarinpriset höjdes med 50 öre. Motionärer från folkpartiet anslöt sig till jordbruksnämndens och jordbruksorganisationernas förslag men yrkade dessutom på att de ökade medel som statskassan erhöll genom margarinaccisens höjning skulle användas för att sänka sockerskatten med minst 10 öre per kilogram. Genom dessa åtgärder skulle prisspänningen mellan smör och margarin kunna minskas med 2 kronor utan belastning av statskassan samtidigt som konsumenternas livsmedelskostnader skulle minskas. De tre oppositionspartiernas representanter i utskottet enade sig om dessa åtgärder.

Utskottets majoritet anslöt sig emellertid till en från socialdemokratiskt håll väckt motion. Enligt denna borde smörpriset under maj—juli sänkas med ytterligare 50 öre genom statlig subvention och margarinpriset hållas oförändrat. Detta blev riksdagens beslut.

I utskottets utlåtande förutsattes att regeringen skulle lägga fram definitiva förslag för lösning av smörfrågan till sommarriksdagen. Så har emellertid inte skett. I stället föreslår statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet i proposition nr B 39 att det nuvarande provisoriet skall få fortsätta även under tiden augusti—november samt att riksdagen härför måtte anvisa ytterligare 12 500 000 kronor. Som motiv för detta fortsatta provisorium åberopas att erfarenheten av prissänkningen på smör från avsättningspunkt varit gynnsam, att mera långsiktiga åtgärder ej hunnit förberedas samt att 6-procentregeln torde komma att utlösas till hösten. Denna senare omständighet förutsätter nya förhandlingar om priset på jordbrukets produkter över hela linjen.

Inom jordbruksutskottet har man varit enig om att priset på smör inte bör höjas i nuvarande situation. Detta skulle emellertid bli nödvändigt om man nu utbytte prisrabatteringen mot en höjning av margarinpriset. Enligt vår mening hade det visserligen varit bättre om man från början undvikit den nu tillämpade subventionslinjen. Men detta kan inte motivera att man inom den korta tidrymden av 6 å 7 månader skulle använda två olika provisorier med de ogynnsamma psykologiska verkningar som täta prisförändringar måste föra med sig. Denna uppfattning har också kommit till uttryck i jordbruksnämndens bedömning av läget. Även jordbrukets förhandlingsdelegation har utan att ändra sin principella uppfattning deklarerat att jordbrukets organisationer är villiga att tekniskt medverka vid en fortsatt prisrabattering av smör under ytterligare fyra månader.

Under dessa förhållanden har vi ansett, att man inte nu bör föregripa höstens uppgörelse om fortsatta åtgärder för smörets avsättning. Då även 6-procentregeln torde komma att utlösas och förslag om åtgärder till stöd för småbruket är nödvändiga bör det ankomma på regeringen att snarast möjligt förelägga riksdagen utredningar och förslag som gör det möjligt att bedöma jordbrukets avsättningsproblem i ett större sammanhang.

Vi räknar alltså med att en höjning av regleringsavgiften för fettråvaror blir nödvändig när det nuvarande provisoriet skall ersättas med mera långsiktiga åtgärder. Då avsättningssvårigheterna innevarande sommar nu

synes kunna bemästras och då den slutliga höjningens storlek måste bli beroende av vilka andra åtgärder, som kommer att vidtagas, har vi icke velat biträda förslagen om att nu ändra regleringsavgiften på fetträvaror.»

Reservationer

1. Av herrar *Eskilsson*, *Hæggbloom* och *Eliasson* i Mohoim, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 173 och II: B 230 liksom I: B 197 och II: B 254 samt att därför

dels utskottets utlåtande fr. o. m. andra stycket å s. 17 t. o. m. tredje stycket å s. 18 bort ha följande lydelse:

»Då utskottet — — — (lika med utskottet) — — — anpassas därefter. Med hänsyn härtill finner utskottet det lämpligt, att prisrabatteringen å smör ges fortsatt giltighet, men under klart avgränsad tid till och med november månad i år. Utskottet vill som skäl härför ytterligare anföra, att jordbruket genom tidigare riksdagsbeslut försatts i ett tvångsläge, därför att en avveckling av smörsubventionen med därav följande höjning av smörpriset kan befaras få en ogynnsam effekt på smörkonsumtionen. En återgång av konsumtionen från smör till margarin vore speciellt ogynnsam under sommaren, enär smörproduktionen under denna tid är störst.

Sedan riksdagen i våras behandlade smöravsättningsfrågan, har exportförhållandena försämrats. Den genomförda minskningen av prisspänningen mellan smör och margarin från fyra till två kronor har visserligen ökat smörkonsumtionen med 30 procent, men även om denna ökning blir bestående, kan ett betydande smöröverskott uppstå, sedan våra förutvarande exportmarknader blivit stängda eller, beträffande englandsmarknaden, kvoterade. För att skapa tryggad avsättning på den inhemska marknaden för årets smöröverskott synes närmast en konsumtionsökning på 40 procent vara nödvändig. För att åstadkomma en sådan ökning av smöravsättningen på den inhemska marknaden, synes en ytterligare minskning av prisspänningen mellan smör och margarin behövlig.

Utskottet förordar därför bifall till de motionsledes framförda yrkandena, att vid sidan av subventioneringen även en höjning av margarinpriset genomföres genom höjning fr. o. m. den 1 augusti 1958 av regleringsavgiften för fetträvaror och fettvaror m. m. En höjning av margarinpriset med 50 öre torde komma att kräva en höjning av regleringsavgiften med 60 öre per kilogram fetträvaror, vilket enligt approximativa beräkningar kan väntas medföra en inkomst för staten med 45 milj. kronor för helt budgetår, och alltså ge staten en inkomstökning, som täcker kostnaden för smörsubventioneringen under den begränsade tid denna kommer att utgå. Med anledning av uttalanden gjorda av finansministern, anser sig utskottet förpliktat att då det förordar höjning av anslaget till smörsubventionen även anvisa, hur anslagsbehovet skall täckas.

Efter subventioneringsperiodens slut anser utskottet det vara ofrånkomligt, att smörpriset höjes med lika stort belopp, som det nu subventioneras

med. I annat fall skulle jordbruket få vidkännas ytterligare inkomstminskning. För att ge konsumenterna kompensation för en sådan ökning av livsmedelskostnaderna, vill utskottet tillstyrka motionsledes framställda yrkanden, att varuskatten på socker avskaffas fr. o. m. 1 januari 1959.

Utifrån här redovisade synpunkter tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att 15 300 000 kronor skall anvisas för fortsatt prisrabatterning av smör under tiden augusti—november 1958 samtidigt som utskottet tillstyrker bifall till motionerna I: B 189 och II: B 247 samt I: B 197 och II: B 254 i här behandlade delar. Likaledes tillstyrker utskottet det i motionerna I: B 173 och II: B 230 framförda yrkandet, att varuskatten på socker skall avskaffas för att kompensera genom en smörprishöjning stegrade livsmedelskostnader.

I motionerna I: B 196 och II: B 260 har hemställts, att riksdagen måtte göra ett uttalande av innebörd att margarinkonsumtionen i landet i nuvarande läge icke må överstiga 80 miljoner kilogram per år räknat. Då en begränsning av margarinkonsumtionen till en bestämd maximikvantitet enligt utskottets mening ej kan genomföras utan ransonering, bör omförmälda hemställan avslås. I fråga om avsättningsutrymmena för smör och margarin på den inhemska marknaden vill utskottet i enlighet med vad som erinras om i motionerna I: B 197 och II: B 254 understryka att 1947 års riksdagsbeslut innebar 'att jordbruket tills vidare i första hand bör åtnjuta avsättningskydd för en smörproduktion, motsvarande vad som kan frambringas medelst inhemska fodermedel och sådana importerade fodermedel som erfordras för att uppnå balans i foderstaten'. Utskottet anser icke skäl föreligga för ändring av detta principuttalande i annan mån än att utskottet vill understryka betydelsen av vad som uttalas i motionerna I: B 197 och II: B 254 att vår mjölkproduktion i huvudsak bör baseras på inhemska fodermedel, vilket kan åstadkommas genom höjning av införselavgiften för oljekraftfoder och fodersäd.»

dels ock utskottets hemställan under B, C och E bort lyda sålunda:

»B. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: B 189 och II: B 247 samt I: B 197 och II: B 254, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att räknat fr. o. m. den 1 augusti 1958 sådan ändring skall vidtagas i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen samma dag (nr 403) angående reglering av införseln av fett råvaror och fettvaror m. m., att detaljhandelspriset å margarin kan höjas med 50 öre per kilogram;

C. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: B 197 och II: B 254, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande för statens jordbruksnämnd att med stöd av förenämnda kungörelse vidtaga den ändring i regleringsavgiften för fettvaror, som i motionerna förordats;

E. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: B 173 och II: B 230 samt I: B 189 och II: B 247, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att varuskatten å socker från och med i det föregående angiven tidpunkt icke vidare utgår;»

2. Av herrar *Hermansson, Sundin* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt nu är i fråga, samt att därför

dels utskottets utlåtande fr. o. m. andra stycket å s. 17 t. o. m. tredje stycket å s. 18 bort ha följande lydelse:

»Då utskottet — — — (lika med utskottet) — — — anpassas därefter. Vid prövningen av berörda förslag kan utskottet vidare ej bortse från att en nu vidtagen höjning av smörpriset, även om densamma åtföljes av en höjning av margarinpriset, måste antagas få till följd en viss återgång av konsumtionen från smör till margarin. En sådan återgång skulle vara särskilt besvärande under sommarhalvåret då smörproduktionen regelbundet är störst. Därjämte måste beaktas att den uppnådda ökningen av smörkonsumtionen säkerligen ännu icke hunnit stabilisera sig. Med hänsyn till nämnda förhållanden förordar utskottet att den statliga prisrabatteringen av smöret tills vidare skall fortgå efter samma grunder som tillämpats för tiden maj—juli detta år. Detta utskottets ställningstagande sker dock utan frångående av de principiella betänkligheter som reses mot rabatteringsförfarandet.

Såsom framhållits i motionerna I: B 196 och II: B 260 synes det emellertid i nuvarande läge nödvändigt att — främst till följd av de på senaste tiden än mer begränsade exportmöjligheterna — vidtaga åtgärder för att ytterligare vidga avsättningsutrymmet för smör inom landet. Detta kan uppnås genom att prisrabatteringen av smöret kombineras med en margarinprishöjning så att den nuvarande prisspänningen mellan smör och margarin minskas. I detta syfte bör regleringsavgiften å fettvaror snarast höjas, så att detaljhandelspriset å margarin ökas med 50 öre per kilogram. Till förhindrande av härigenom stegrade livsmedelskostnader förordar utskottet att den nu utgående varuskatten å socker avskaffas per den 1 augusti 1958. Den inkomstminskning, som staten åsamkas genom sockerskattens slopande, måste beräknas bli kompenserad genom den nyss förordade höjningen av regleringsavgiften å fettvaror.

Den av utskottet tillstyrkta, fortsatta prisrabatteringen av smöret anser utskottet icke böra fortgå längre än marknadsläget kräver. Så snart läget det medger bör därför enligt utskottets mening ifrågavarande prisrabattering upphöra och smörpriset höjas med 50 öre per kilogram. En förutsättning härför måste dock vara att den i enlighet med det föregående ytterligare minskade prisspänningen mellan smör och margarin fortsättningsvis upprätthålles genom en mot smörprishöjningen svarande ökning av margarinpriset. Utskottet tillstyrker med hänsyn härtill det i motionerna I: B

196 och II: B 260 framförda förslaget, att Kungl. Maj:t skall erhålla fullmakt att vidtaga nyssberörda åtgärder under tiden augusti—november detta år, därest marknadsläget i fråga om smörkonsumtionen så medger.

I motionerna I: B 196 och II: B 260 har hemställts, att riksdagen måtte göra ett uttalande om viss begränsning i nuvarande läge av margarinkonsumtionen i landet. Vid fastställandet år 1947 av riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken avsågs att statsmakterna skulle stödja en smörproduktion motsvarande det normala avsättningsutrymmet i landet av matfett med undantag av 40 miljoner kilogram, som reserverades för margarinkonsumtionen. Under de senaste åren har sistnämnda konsumtion varit nära nog tre gånger större än nyss angivna kvantitet. Vid en fördelning av smör- och margarinkonsumtionen på sätt avsågs år 1947 skulle vid nuvarande smörproduktion icke ha uppkommit något smöröverskott utan tvärtom ett betydande underskott. Även om talet för margarinkonsumtionen skulle ha angivits till 80 miljoner kilogram skulle avsättningsutrymme funnits för hela den nuvarande smörproduktionen. Med hänsyn till de nu föreliggande avsättningssvårigheterna i fråga om smör finner utskottet det motiverat att riksdagen som riktlinje för åtgärderna i avsikt att öka avsättningsutrymmet för sagda vara på hemmamarknaden uttalar, att den inhemska margarinkonsumtionen i nuvarande läge bör röra sig om cirka 80 miljoner kilogram per år. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att för närvarande i den inhemska margarיןproduktionen ingår utländska råvaror till helt övervägande del, vilket kan medföra besvärligheter i en avspärningssituation.»

dels fjärde stycket av utskottets utlåtande å s. 18 bort ersättas med text av följande lydelse:

»Sistnämnda motioner — — — (lika med utskottet) — — — **fettvaror** tillvaratages. För närvarande pågår visst forskningsarbete rörande bl. a. metoderna för framställning av smörolja. Forskningen, som sker i Svenska mejeriernas riksförenings regi, bedrivs av en särskilt sammansatt grupp vetenskapsmän. Till deras förfogande står ett för ändamålet av riksföreningen donerat belopp. Med hänsyn till angelägenheten av att berörda forskningar intensifieras och på allt sätt främjas anser utskottet att staten bör — liksom sker i fråga om annan forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område — bidra till förenämnda undersökningsarbete genom att härför anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.»

dels ock utskottets hemställan under B samt D—G ha bort lyda sålunda:

»B. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: B 189 och II: B 247 samt I: B 197 och II: B 254, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att räknat fr. o. m. den 1 augusti 1958 sådan ändring skall vidtagas i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen samma dag (nr 403) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror m. m., att detaljhandelspriset å margarin kan höjas med 50 öre per kilogram;

D. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt nu är i fråga, besluta lämna Kungl. Maj:t fullmakt att under tiden augusti—november 1958 avskaffa den statliga prisrabatteringen av smör med 50 öre per kilogram och i stället vidtaga en höjning av regleringsavgiften å fettvaror utöver vad som föreslagits i motionerna I: B 189 och II: B 247, därest i enlighet med vad i motionerna anförts marknadsläget i fråga om smörkonsumtionen så kan bedömas medgiva;

E. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: B 173 och II: B 230 samt I: B 189 och II: B 247, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, besluta att varuskatten å socker från och med i det föregående angiven tidpunkt icke vidare utgår;

F. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt nu är i fråga, som riktlinje för åtgärderna till ökat avsättningsutrymme för smöret på hemmamarknaden uttala, att margarinkonsumtionen i vårt land i nuvarande läge bör röra sig omkring 80 miljoner kilogram per år räknat;

G. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: B 196 och II: B 260, såvitt nu är i fråga, å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor till sådan undersöknings- och försöksverksamhet som angivits i det föregående.»

3. Av herrar *Hæggblom* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 201 och II: B 257 samt att därför

dels andra stycket i utskottets utlåtande å s. 19 bort ersättas med text av följande lydelse:

»På grundval — — — (lika med utskottet) — — — långa transporter. Med anledning av propositionens förslag till ovannämnda författningsändringar har i motionerna I: B 200 och II: B 258 yrkats avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt i motionerna I: B 201 och II: B 257 yrkats att tillämpningen av de ändrade förordningarna bör begränsas till att gälla endast Norrland och till Norrland gränsande delar av Svealand. I motionerna I: B 198 och II: B 256 har bl. a. framhållits, att vid differentieringen av utjämningsavgifterna bör tagas hänsyn till varierande produktionsbetingelser i olika områden liksom till mjölkproduktionens vitala betydelse för småbrukets fortsatta existens och således i första hand bör beaktas det norrländska jordbrukets bekymmersamma läge.

Då jordbruksnämnden särskilt framhåller, att genom avgiftsdifferentieringen bör beaktas önskemålet att åstadkomma en sådan lokalisering av

mjölkproduktionen att de stora konsumtionsorternas behov av konsumtionsmjölk kan tillfredsställas utan alltför långa transporter, blottas planer på en långtgående inkomstomfördelning bland mjölkproducenterna. Redan det av jordbruksnämnden konstaterade 5 öre högre nettoutbytet av konsumtionsmjölk än av produktmjölk är med nuvarande avräkningspris till mjölkleverantörerna ingen liten skillnad, som bör verka för den lokalisering av mjölkproduktionen, som eftersträvas. En ytterligare ökning av skillnaden i nettoutbytet kan befaras leda till en ökning av totalproduktionen av mjölk, som i nuvarande läge icke är önskvärd. Förbättringen av avräkningspriset inom vissa områden måste som prisdifferentieringen tänkts konstruerad leda till försämrat avräkningspris inom andra områden, varvid uppenbart sådana områden, som nu har lågt avräkningspris på grund av låg konsumtionsmjölksförsäljning, skulle få ytterligare prisreduceringar. Dessa jordbruk torde samtidigt ha de minsta förutsättningarna för att byta ut mjölkproduktionen mot annan produktion.

Enligt utskottets mening gör faran för sådana verkningar av den föreslagna differentieringen densamma oförenlig med det nuvarande prissättningssystemets syften. I detsamma ingick som grundprincip en viss frihet i fråga om produktionsanpassningen och inte någon av staten dirigerad lokalisering av produktionen. Den fria rörligheten inom prisgränserna avsåg att skapa utjämning mellan produkter med sämre och bättre prisläge. Konsumtionsmjölkpriset var inget isolerat pris utan ett led i en prissättning, vars totala verkan avsåg att ge jordbruket inkomstlikställighet med andra näringsgrenar. De prishöjningar å konsumtionsmjölken som skett under det nya prissättningssystemets tillämpning har tillkommit med syfte att ge jordbruket i sin helhet ett förbättrat inkomstläge. Att under pågående avtalsperiod ändra detta förhållande kan utskottet icke tillstyrka.

De speciella förhållanden som gjort sig gällande i fråga om Norrlands mjölkproduktion torde dock kunna motivera en prisdifferentiering till de norrländska mjölkproducenternas fördel. Utskottet vill därför icke motsätta sig de i propositionen föreslagna författningsändringarna men vill i enlighet med yrkandet i motionerna I: B 201 och II: B 257 uttala, att bemyndigandet att använda de ändrade förordningarna bör begränsas till att gälla endast Norrland och till Norrland gränsande delar av Svealand.»

dels ock utskottets hemställan under H bort lyda sålunda:

»H. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom till motionerna I: B 201 och II: B 257 samt med avslag å motionerna I: B 200 och II: B 258

a) antaga förut omförmälda förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 406) om mjölkavgift m. m.

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost,

b) uttala, att tillämpningen av ovanstående ändringar bör

begränsas till att omfatta Norrland och till Norrland gränsande delar av Svealand.»

4. Av herrar *Nils Hansson, Johan Persson, Svensson* i Ljungskile och *Rimås*, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 199 och II: B 259, såvitt nu är i fråga, samt att därför

dels det stycke av utskottets utlåtande på s. 20, som börjar med »I propositionen» och slutar med »vid bygdekvarnar.», bort ha följande lydelse:

»I propositionen har slutligen hemställts om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utan hinder av nu gällande bestämmelser om maximering av förmalningsavgiften höja densamma därest så befinnes erforderligt för att åstadkomma lämplig ändring av brödsädspriserna i samband med ett antagligt ikraftträdande av den s. k. 6-procentregeln. På de skäl härför jordbruksnämnden anfört och som återgivits i propositionen förordar utskottet, att det sålunda begärda bemyndigandet lämnas beträffande handelsförmalningen vid storkvarnarna. Beträffande löneförmalningen vid bygdekvarnarna har redan den nu utgående förmalningsavgiften haft en ogynnsam inverkan. Både med hänsyn till dessa kvarnars kunder, vilka i huvudsak utgöres av mindre jordbrukare, och med hänsyn till den grupp av mindre företagare på landsbygden det här gäller, vill utskottet framhålla önskvärdheten av att förmalningsavgiften för löneförmalning borttages i samband med den omprövning av jordbruksregleringen som skall ske instundande höst och vår. Beträffande den nu begärda fullmakten vill utskottet med bifall till det i motionerna I: B 199 och II: B 259 gjorda yrkandet förorda, att höjningen av förmalningsavgiften icke bör avse löneförmalning vid bygdekvarnar.»

dels ock utskottets hemställan under K bort lyda sålunda:

»K. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: B 202 och II: B 255 ävensom med bifall till motionerna I: B 199 och II: B 259, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att — utan hinder av bestämmelserna om maximering av förmalningsavgiften i 2 § förordningen den 5 juni 1953 (nr 375) med vissa bestämmelser angående prisreglering för råg och vete— förordna om höjning av förmalningsavgiften — dock icke i vad avser löneförmalning vid bygdekvarnar — i den omfattning, som kan befinnas erforderlig för att genomföra en lämplig ändring av brödsädspriserna, därest den s. k. 6-procentregeln träder i tillämpning.»